DE EXCITANTIVM VSV IN FEBRIBVS POTISSIMVM PVTRIDIS.

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

QVAM

CONSENTIENTE

ILLVSTRI MEDICORVM ORDINE

IN

ACADEMIA GEORGIA AVGVSTA

PRO

GRADV DOCTORIS

MEDICINAE AC CHIRVRGIAE

RITE OBTINENDO

DIE XXX. IVNII MDCCLXXXVII

PVBLICE DEFENDET

AVCTOR

GEORGIVS HENR. CONRADVS

MEHLIS

GOSLARIENSIS.

GOETTINGAE,

Typ. IOANN. ALBR. BARMEIER

ACAD. TYPOGR.

GENERALIA DE FEBRIBVS.

Corpus noſtrum ita eſt diſpoſitum, vt vnumquodque irritamentum, a quo moleſte afficitur, auctam irritabilitatem inducat, cuius effectus febris nominatur. Irritabilitas illa eſt corpori viuo, imprimis fibris eius muſcularibus, inſita vis, qua, accedente ſtimulo, ſingulari motu oſcillatorio et quaſi tremulo *a*) ſe contrahant; a vi elaſtica aut mortua plane diuerſa; nam haec illa eſt vis corporum, qua, ſi compreſſa aut extenſa fuerint, ablata cauſa ſponte in priſtinam formam reſtituuntur. A neruis etiam minime pendet irritabilitas, nam neruis remotis, aut muſculis a commercio cum cerebro ſeuulſis, nihil valde de irritabili natura ſecedit *b*). — Ab irri-

a) Cel. Blvmenbach inſtitut. phyſiol. p. 33.

b) Halleri prim. lin. phyſiol. ex edit. Ill. Wrisbergii p. 224.

irritabilitate ſiue vi vitali fibrae muſculari imprimis inſita omnes corporis motus proxime originem trahunt, qua irritata aliquo modo, neceſſe eſt, vt actio ſequatur. Nerui enim ſoli ad motus perficiendos non valent, ſed dum in irritabilitatem fibrarum, quae muſculos conſtituunt, ita agunt, vt hi contrahantur, efficiunt, vt motus exiſtat. Hoc modo ſi musculi irritentur a neruis, atque ita animi voluntati obtemperant, effectus inde orti dicuntur functiones animales; aliis autem, quae non pendent ab animi voluntate, fluidum, quod continent, ſufficit ad ſtimulandum eos ad motus, ſine quibus vita durare non poſſet, vnde motus illi dicuntur vires vitales. —

Licet autem vis vitalis non pendeat a neruis, valde tamen eam cum ſenſibilitate eſſe coniunctam non poteſt negari, adeo vt quodcunque auget ſenſibilitatem, irritabilitatem quoque augeat, neceſſe ſit. Quod ita accidere non tantum ex magna neruorum, quibus abundant organa vitalia, copia, verum etiam ex effectibus ab animi perturbatione in corpore productis adparet. Itidem quodcunque debilitat ſenſibilitatem ſeu vim neruorum, irritabilitatem quoque debilitat.

In-

Inter duas has animalis corporis proprietates, ait Cel. THAER d), *connubium eſt, vt ſibi ſemper ſint irritamento, nec vna vnquam absque alterius detrimento turbari poſſit.*

Duplici modo vis vitalis aberrare poteſt a ſtatu naturali, vel defectu, quod dicitur torpor ſolidorum, vel exceſſu, quod eſt irritabilitas aucta. Oritur haec vel ab aucta ſenſibilitate, vel ab incitamentis ſtimulantibus partes hasce ad irritabilitatem valde pronas. Aucta autem irritabilitate motus partium irritabilium augetur, ex lege ſcilicet reactionis; cui motui aucto vel auctae irritabilitatis effectui ineſt vera febris ratio atque natura. Probatur hoc non tantum cauſſis febris, ac praedispoſitione ad eam, ſed mutationibus quoque, quas ab ea in corpore productas animaduertere licet. Non quoduis incitamentum in quolibet homine febrem producit, cum, ſi duo ab eadem re adficiuntur, alterum in febrem incidere, alterum incolumem remanere ſaepe videamus, quod ita accidere non poſſet, niſi praediſpoſitio quaedam, in nimia ſy-

d) De actione ſyſtematis neruoſi in febribus. Götting. 1774. p. 12.

ſtematis neruoſi mobilitate, vt videtur, fundata, ante latuiſſet. Eſt autem nimia haec mobilitas ſtatus neruoſi ſyſtematis ille, vbi modicas atque ordinarias ſiue per ſenſus factas, ſiue internas impreſſiones ſequitur motus extra ordinem auctus; vnde oritur irritabilitas aucta *e*). Neceſſario itaque in ita diſpoſito homine ex cauſſis leuioribus actio ſolidorum aucta in irritamentum, aut reactio ſic dicta oriri oportet. — Cauſſae febrium occaſionales ſunt quaelibet incitamenta, quibus ſtimulantur vires vitales ad motus extra ordinem frequentes atque fortes, ſiue illa organa vitalia ipſa tangant, ſiue per animi perturbationes, veluti ira, ſtomacho, dolore, aliisque excitent ſyſtema neruoſum, in quo oritur reactio, adeoque, propter arctiſſimum vinculum, quo cohaeret ſenſibilitas cum irritabilitate, aucta irritabilitas. — Id vero, quod febrem adpellamus ex irritabilitate aucta oriri, probant etiam ea, quae in corpore febre adfecto animaduertimus. Frigus enim nihil eſt, niſi ſingularis adfectio ſyſtematis neruoſi, ſpaſtica vaſorum cutaneorum conſtrictio, qua fit, vt ſanguis

e) Elsner Beiträge zur Fieberlehre p. 14.

guis deprimatur ad vaſa interiora, et pallor et angor opprimat hominem. Calorem enim revera non deminui, probant obſeruationes ad thermometrum inſtitutae; celeriorem autem humorum circumductionem pulſus frequens et durus, quamuis ſpaſtice conſtrictus indicat, quae ab cordis aucta irritabilitate, et contractionibus celerioribus pendet. Ceſſante ſpasmo ſentitur calor, qui, dum in corpore ſano par eſt irritabilitati, et eo maior eſt, quo fortior atque robuſtior eſt hominis natura, profecto oritur ab exceſſu virium vitalium.

Ita auctam virium vitalium actionem ſemper ſtatim initio in febre conſpicimus, cui ſi praeuenimus, febri praeuenimus; quod optime fiet eliminando incitamento, ſiue, vbi id fieri nequit, obuoluendo illud, aut vires vitales minus irritabiles reddendo, ne nimis ab illo afficiantur. Sic ſi contagium ſuſceptum cauſſa febris inſtantis eſt, emetico, poſteaque, ſi hoc non ſufficit, lenibus diaphoreticis, animi oblectatione, corporis motu, vini modico vſu, et id genus aliis e corpore iterum eliminari et febris praecaveri poteſt. Saepius in febre bilioſa putrida

cum petechiis, quae iterata vice Goettingae epidemice graſſabatur, experientiſſimus STROMEYER, praeceptor pie colendus, me ſuo ipſius exemplo docuit, ſe ex dolore capitis obtuſo, inertia quadam et laſſitudine inſolita totius corporis, appetitu praeter modum a ſenſu vrente in ventriculo aucto, ſomno turbato nec reficiente et imprimis timore quodam aegros viſendi; contagium in ſe ſuſceptum animaduertiſſe, quae omnia mala emeſi bilioſis multis eiectis tollebantur. — Sic quoque balneo tepido, quo irritabilitas deminuitur, effici poteſt, vt vires incitamento minus ſint obnoxiae. Vehemente autem reactione iam ſecuta atque ita febre perfecta, moderandae ſunt vires vitales atque incitamentum tollendum. Eadem ratione debilitas quoque functionum animalium in febre cito obſeruata, optime corrigitur, ſi aut cauſſa tollatur, aut actio nimia ſenſorii communis in vires vitales infringatur, a qua haec apparens debilitas ortum trahit. Cel. THAER ſe, *animales actiones eam ob cauſſam debilitari cenſere*, ait *e*), *quod vis neruoſae impetus adeo in vitalia organa rapitur, vt libera eius diſperſio animae de-*

e) l. c. p. 74.

detrahatur. Et paullo antea inquit: *videtur, in pluribus diuerſis locis neruoſi ſyſtematis actionem non poſſe ſimul intendi, eamque in aliis partibus quodammodo imminui, ſi in vna praeter naturam augetur.*

Conſtat autem, a iuſte temperata irritabilitate aut vi vitali omnes ad vitam neceſſarias actiones pendere, earumque torporem aeque periculoſum eſſe ac exceſſum. Numquam itaque in curandis febribus effectus votis reſpondebit, niſi vires aegroti iuſte aeſtimentur, et illae vi morbi, longinquitate temporis, praua medela, aliisque cauſſis exhauſtae remediis quibusdam incitentur. Sic etiam Ill. STOLL f) *ſe in vera debilitate indirectam medendi methodum adhibuiſſe* adſerit, quam in eo poſuit, primum *ne vis vitae nimis torpeat, ſed vt ita intendatur, vt humoribus permixtam alienam materiem attenuet, ſubigat, aut aptam efficiat, quo per varia corporis cola, ad quae adpulerit, traiiciatur, atque ita extermine- tur. Porro vt ne nimium viuida vis vitae ſit, et contra inimicam materiem potentius inſurgat cum diſcrimine aegrotautis.*

(*f* Ration. medendi tom. II. p. 204.

GENERALIA DE EXCITANTIBVS.

Excitantia praecipue omnia illa remedia nominantur, quae ſua irritatione vires neruorum reſuſcitando vires vitales incitant. Quoad gradum effectus, quem exſerunt, variis compellantur nominibus. Si ob maxime volatiles partes imprimis in neruorum ſyſtema agunt, neruina vel analeptica, ſi leni ſtimulo debilem nimis ſanguinis motum per vaſa augent, et vires vitales reficiunt reſtaurantque cardiaca, et ſi irritabilitatem praecipue valido ſtimulo augent, ſtimulantia audiunt. — Excitantia porro diuiduntur in illa quae ingeruntur, et illa, quae alio modo corpori applicantur, et ex his, quae cuti imponuntur, epispaſtica nominantur. Haec iterum diſtinguuntur in rubefacientia, quae mitius agunt, et tantummodo ruborem et calorem et poſtea lenem inflammationem in cute cient, quae ſenſim cum deſquamatione cuticulae euaneſcit; et in veſicatoria, quae aſperiora ſunt, dolorem multo vehementiorem ac vrentem excitant, ſeroſos liquores in partem, cui adplicantur, deriuant, qui liquor afluens ab epidermide illaeſa in veſiculas eleuata, retinetur. Epiſpaſtica haec imprimis irritabilitatem augere et fibram viuam

ad

ad motus et contractiones viuidiores incitare, earumque actionem in humores circulantes promouere videntur, ſed principio volatili diſtituta lentius agunt, quam excitantia per os ſumpta. Magno autem cum fructu cum his ſimul in vſum vocantur. Interna excitantia praeprimis in nervoſum ſyſtema agunt, torporem eius vel inſenſilitatem ſua irritatione auferunt, et ad fortiorem actionem in vires vitales et animales illud excitant, qui effectus celerrime ſeſe exſerunt. Indeque etiam poſt eius vſum pulſus fit plenior et aequalior, calorque in partibus extremis redit.

INDICATIO AD EXCITANTIA.

Quum omnia fere excitantia ſpecifica ſtimulo quodam volatili ſint praedita, ideoque praecipue in neruos agant et irritabilitatem augeant, numquam niſi vrgente indicatione in febribus ſunt adhibenda. Explicandum nunc mihi erit, quando ſint neceſſaria. Ex effectu autem eorum iam patet, illa tantummodo locum habere ac conducere poſſe, ſi torpor partium ſolidarum cum defectu virium neruoſarum animaduertitur. Torpor ſolidi viui eſt defectus vis vitalis, et ponit imminutam vario gradu ſenſilitatem, hinc ad

irritamenta nisus in contractionem tam parui, vt non sufficiant iis producendis motibus, quos oeconomiae salus postulat *g*). Exhiberi itaque possunt remedia vires incitantia cum fructu:

1. Si medicamenta quaedam indicata ob veram neruorum debilitatem effectu destituuntur. Sic in summe debilitatis nutrientia et roborantia parum vel nil praestabunt, nisi cardiacum quoddam illis admisceatur, quod vim neruosam incitat, et actionem solidorum in massam humorum promouet et sic cetera remedia efficacia reddit. In gangraena et febre putrida cortex peruuianus interdum ex eadem caussa frustra adhibetur, et volatili quodam cardiaco illi adiecto effectui sperato respondet. Non raro hic defectus vis nerveae naturae in quibusdam moliminibus salutaribus impedimento est, cui necessario tunc succurri oportet, ne vita penitus destruatur. Sic in infantibus gracilioribus et delicatulis haec debilitas interdum obstat, quo minus eruptio variolarum fiat, quae exhibito excitante aut superimposito epispastico mox insequitur.

2.

g) Gavbii institut. pathol. p. 90.

2. Si in febribus a cauſſa quadam magnus oritur languor et torpor virium vitalium, et absque vitae diſcrimine cauſſa remoueri non poteſt, excitantia in vſum vocari eſt neceſſe. Non raro hoc in febribus putridis ſanguineis et biliofis accidit, imprimis ex contagio et putridis effluuiis ortis, in quibus, ſi, viribus vitae exhauſtis, indicatio vitalis accedit, viresque non cito inſtauruntur, ſemper timendum, ne ex ſumma debilitate mors ſuperueniat. Morbum quidem non tollunt excitantia, ſed eorum vſu tempus lucramur, vt poſt refocillatas vires cauſſam aut corrigere, aut euacuare poſſimus. *Vbi ſegnior febris apparet impetus*, ait Ill. VAN SWIETEN *h*), *ſic vt cauſſae ſuae materiali ſubigendae, mouendae, ſecernendae et excernendae impar ſit, tunc opus eſt talibus, quae nimis debilem motum incitare poſſunt, vt modo dicta efficere valeat.* Viribus fractis et ad perficiendas ſuas actiones ineptis, cardiacis opus eſſe, affirmat GRANT *i*). — Debilitas illa a contagio putrido, neruis inimico, citius quidem inducitur;

h) Commentar. tom. II. p. 159.

i) Beobachtungen über die Fieber p. 210.

tur; non raro autem cauſſae antecedentes anſam praebent, ad quas diligenter reſpiciendum eſt, ne haec debilitas vera cum illa a viribus oppreſſis aut ſpuria ſic dicta commutetur. Debilius et mobilius neruorum ſyſtema, aut cauſſae debilitantes praegreſſae, vt inedia diutius protracta, excretio nimia ſeminis, lactis etc, intenſio corporis et animi immoderata, vigiliae aſſiduae, moeror, triſtitia, aerumnae, curae, ſanguinis intempeſtiua miſſio, purgantia fortiora et id genus aliae non raro accedente febre magnam virium proſtrationem inducere poſſunt. Diuturnitatem etiam morbi debilitati verae cauſſam dare poſſe, docet VAN SWIETEN *k*), nam accelerato per febrem motu vitali, longe plus de corpore perit quotidie, quam ex ingeſtis cibis et potibus reſtituitur. Simul etiam per febrem laeduntur plurimae actiones, quae ingeſta in noſtri corporis naturam mutare debent, vnde et ſimul deficit, vel turbatur ſaltem, perditorum reſtitutio. Viribus autem proſtratis nec functiones vitales, nec animales, nec naturales rite procedere poſſunt. Ex functionibus

k) l. c. tom. II. p. 272.

nibus his itaque turbatis ſigna verae debilitatis colliguntur. Praecipua ſunt quae inſequuntur: pulſus tardus, rarus, paruus, mollis, inaequalis vel intermittens, pallor faciei, calor imminutus, frigus extremorum, reſpiratio parua, rara, anxia, animi indifferentia, ſtupor, mores inſoliti, delirium et vigilia, languor et torpor ſenſuum internorum et externorum, vrina limpida, aquoſa, defectus ſitis inter cauſſas ſitiendi, inuoluntaria alui excretio et vrinae emiſſio. *De viribus vitalibus laeſis conſtare*, monet WINTRINGHAM *l*) *ſi reſpiratio parua, cita, anhela, ſuſpirioſa, inaequalis, ſi difficilis, erecta, laborioſa, frigidaue ſit, ſi cum dolore, grauitate, tuſſi, ſibilo, ſtertore, aut ſpuma fiat; ſi pulſus paruus, debilis, frequens, ſi inaequalis, intermittens, formicans, tremulusue ſit, ſi ſingultus cum niſu pectoris magno, ſi ſyncope, tremor, aut palpitatio cordis adſint.* Denique etiam.

3. in nonnullis caſibus, vbi imminuta vel fere plane abolita ſenſibilitas cum imminuta irritabi-

l) in not. ad Meadii monita et praecepta. medic., tom. I. p. 15.

bilitate, quantum haec a vi neruea pendet, adest, excitantia exhibentur, vt in suffocatis, aut animi deliquio correptis.

CONTRAINDICATIO.

Nil sane in febrium curatione magis nocet, quam excitantia intempestiue adhibita; nam tunc non solum fine excidunt, quia caussam non tollunt, sed ex illis aeger etiam multum capit detrimenti; incitando enim vires vitales, harum actionem in fluida promouent, febrem augent, spasticas constrictiones inducunt, et salutares excretiones impediunt, et eo citius vires exhauriunt. Interdum etiam eorum abusus febris caussam deteriorem reddit, et in febre biliosa putrida resorptionem putridi fomitis in humorum massum promouent, qui ad sanguinem delatus infinita inducit mala; in febre putrida sanguinea, celeriorem per vasa humorum circumductionem reddendo, putredinem et excretiones colliquantes augent. Sic etiam in aliis febrium speciebus, in quibus interdum conducunt, vt imprimis in febribus neruosis, incaute propinata, agmen symptomatum periculosissimorum excitare possunt. Quam diu vires vitales vigent, vt in febris

bris initio, ſemper nocent excitantia. *Dum in initio morborum*, inquit Ill. VAN SWIETEN *m*), *oppreſſis viribus aegri iacent, malignitatem morbi accuſant imperiti, et cardiacis erigendas volunt vires, non absque ingenti ſaepe decumbentium damno.* Initiis acutorum diaphoretica volatilia et reliqua huiusmodi impetum facientia remedia exhibenda non eſſe, affirmat BAGLIVIVS *n*). Si itaque vires non reuera exhauſtae, ſed tantum a cauſſa quadam morboſa oppreſſae ſunt, ita vt cauſſam remouere adhuc liceat, quamuis magna debilitas adeſſe videatur, excitantia in vſum vocanda non ſunt. Hicce ſtatus debilitas a viribus oppreſſis, aut debilitas ſpuria nominatur, et triplici modo oriri poteſt; et quidem

1. ſi a nimia ſanguinis bene elaborati ac blandi quantitate, aut diſtenſione praeternaturali vitalis huius laticis motu vehementi, aeſtuatione, febre, aliisque cauſis excitata, aut congeſtione humorum verſus caput, cerebrum et nerui comprimuntur, ſenſus debilitatis inſequitur. Nil hercle magis noceret, quam ſi hanc debilita-

tem

m) l. c. tom. II. p. 286.

n) Prax. med. libr. I. cap. XIII. oper. omn. p. 136.

tem ſtimulantibus profligare conaremur. Cauſſa praegreſſa, ſigna plethorae, pulſus durus et oppreſſus, facies florida et cauſſae aut antecedentes aut praeſentes, quae liberam humorum in viſceribus circulationem turbant, mox hanc debilitatis ſpeciem indicant; quam venaeſectio, remedia quae orgasmum ſanguinis temperant, cauſſam congeſtionis tollunt, a capite humores deriuant, et circulationem liberiorem reddunt, optime tollunt. Summe plethoricos Ill. VAN SWIETEN *o*) debiliſſimos ſaepe inuenit, ſed poſt largam ſanguinis miſſionem illico priſtinae corpori vires redierunt.

2. Si colluuies vitioſa in primis viis haeret, debiles ſibi eſſe videntur aegri, quae debilitas ab irritantibus ſordibus, dum, vaſa abdominalia ſpaſtice conſtringendo, congeſtionem verſus caput inducunt, aut ſyſtema neruoſum immediate ita afficiunt et diſponunt, vt vim ſuam in functiones animales exſerere nequeat, ortum trahit. Saburra excuſſa cito haec debilitas, gaſtrica nominata, aufertur.

In

o) l. c. tom. II. p. 270.

In epidemia Lauſannenſi Cel. TISSOT p) aegrum vidit, qui extra ſpem eſſe videretur, cum pulſu peſſimo, orthopnoea et delirio, ſed emeſis omnia breui pacabat. — Signa ſordium praeſentium, abſentia cauſſarum praecedentium debilitantium, proportio in qua ſordes cum debilitate inueniuntur, pulſus quidem paruus ſed frequens cum calore ardente, vrina rubra aut crocea facile hanc aegri conditionem a vera virium proſtratione diſtinguunt. Ill. STOLL q) exiliſſimum pulſum in iis, quibus materies circa praecordia ſummopere turgebat, et qui nullas adhucdum euacuationes paſſi erant, aut ſaltem parciores, quam vt inde tanta debilitas deduci quiuerit, animaduertit. Cardiacum fuerat emeto-catharticum, quod pulſibus vigorem illico reſtituit. Fictitiam hanc debilitatem ſtimulantia non emendarunt, ſed mirum quantum auxerunt. *Haeret aliquando*, ait Ill. van SWIETEN

TEN

p) Diſſ. de febribus bilioſis; ſeu hiſtoria epidem. bilioſae Lauſannenſis. p. 13.

q) l. c. tom. 2. p. 203.

TEN *r*), *in morbis aliquid circa praecordia, quod venenata quaſi vi omnes vires vno momento proſternit; et, quamdiu ibi haeret, ſummam debilitatem facit, quamuis nulla iactura liquidorum praegreſſa fuerit, neque obſeruabilis vlla mutatio in liquidis ſolidisue partibus corporis reliquis inueniatur, cui ſubito nata debilitas attribui poſſet.* — Vires admodum proſterni a ſordibus ventriculum grauantibus affirmat etiam Ill. HVXHAM *s*). GALENVS *t*) quoque, a bile circa praecordia haerente non tantum conuulſiones, ſed et ſyncopen ortam fuiſſe, obſeruauit, et ſuperueniente birioſo vomitu omnia ceſſabant illico mala. In febribus continuis, quae epidemice graſſabantur, ſubitaneam virium proſtrationem mirabatur SYDENHAM *u*), quae emetico dato illico mitigabatur. Denique etiam

3)

r) l. c. tom. II. p. 271.

s) Opera phyſico-medica curante REICHEL. tom. I. p. 243.

t) De locis affect. libr. V. cap. 6. ex edit. CHARTERII. tom. VII. p. 493.

u) Obſeruat. med. Sect. I. Cap. 3. oper. p. 32.

3) ſenſus debilitatis a materiis quibusdam ac effluuiis, quae vi quadam ſpecifica in neruos agunt, horumque functiones turbant, oriri poteſt. Cauſſa occaſionalis praegreſſa, et abſentia ſignorum verae debilitatis hanc debilitatis ſpeciem indicant. Excitantia etiam hic non proſunt, ſi materia iam reactioni ſolidorum cauſſam dedit, colluuiem vitioſam primarum viarum induxit, aut ſanguinem deprauauit; ſed reactio ſolidorum nimia infringenda et omnibus aliis indicationibus pro re rata ſatisfaciendum erit. In initio autem, et ſtatim poſt contagium ſuſceptum, excitantia, ope emetocathartici purgatis primis viis, exhiberi poſſunt, vt actio neruorum in functiones corporis libera reddatur et miaſma diaphoreſi iterum eliminetur. Sic Ill. PRINGLE *v*) prodromos febris carcerum praemiſſo emetico, drachma dimidia Theriacae et granis decem ſalis cornu cerui fugauit.

DE

v) Beobachtungen über die Krankheiten der Armee. ver. germ. BRANDE. p. 361.

DE EXCITANTIBVS SPECIATIM.

Quum fere nullum extet medicamentum, quod vna tantummodo vi sola gaudeat, etiamque excitantia, ob alias quas possident vires, effectui non semper respondeant, ideoque non raro magis noceant, quam prosint, in illis eligendis maxima semper opus erit circumspectione. Cautus medicus ante, quam tale remedium eligat, a quo vires excitantes exspectat, in ipsum remedium inquiret, an vires aliae, quae iidem insunt, aegroti conditioni conueniant, et an nonnulla veram debilitatem concomitantia symptomata inde augeantur. Eiusmodi remedium esse debet, ne naturae morbi vel debilitatis caussae quasi succurrat. Sic salia volatilia magna cum efficacia excitant in febre putrida sanguinea, quae autem non conducunt, si sudores profusi animaduertuntur. Sic vinum in mulieribus, quarum vires haemorrhagia vteri quam maxime sunt exhaustae, non conuenit, quia sanguinis profluvium auget. — Haud superfluum esse censeo, vires vnicuique remedio excitanti proprias exponere. Verum cum excitantium tanta sit copia, tamque diuersa indoles, huius libelli modum

dum excederem, ſi omnes enarrarem. Liceat mihi itaque in iis ſubſiſtere, quae in febribus, imprimis putridis, in vſum vocantur.

VALERIANAE MINORIS RADIX.

Valeriana officinalis L., et quidem illa varietas foliis anguſtioribus, quae locis ſiccis montanis prouenit, alteri foliis latioribus ſplendentibus, locis humidis creſcenti, quoniam huic viribus longe antecellit, in pharmacopoeis praefertur *x*). Huius plantae radix viribus eximie excitantibus, antiſpasmodicis et antiſepticis *a*) pollet, diaphoreſin leniter mouet, nullamque excretionem ſalutarem cohibet. Valerianae nullam vim adſtringentem ineſſe notat Cel. DRESKY *b*), indeque etiam Ill. COLLIN in putridis obſtructioni iunctis morbis hanc aliis antiſepticis ſimul adſtringentibus praeferre aſſerit. Sudores col-

x) Ill. MVRRAY apparat. medicam. Vol. I. p. 130.

a) Vim eius antiſepticam Ill. PRINGLII l. c. p. 432. et Cel. DRESKY experimenta confirmant.

b) Diſſ. de Valeriana officinali in Ill. BALDINGERI ſylloge ſelectior. opuſculorum. Vol. III. p. 233.

colliquatiuos, quos alii metuunt, inde ortos se numquam vidisse, sed aegros plurimos leni sudore vniuersali halituoso, aliisque crisibus leuatos ad pristinam sanitatem rediisse affirmat.

In omnibus febribus, si excitantia exhibere volumus, primis viis antea consulendum est, et ob saburram in his stabulantem efficax et indicatum alias remedium non raro in vsum vocare non licet, quia sordium in massam humorum resorptionem promouet. Sed a Valeriana sub iusta indicatione non tam anxie propter colluuiem abstinendum est, cum certe sordibus maxime sit congrua, nullam excretionem impediat, et eius vsu saburra possit eliminari, quod eo securius fiet, cum vires nerueas corroboret. Hanc eius efficaciam in febre biliosa putrida in nosocomio Goettingensi, quod auspiciis virorum experientissimorum Illustris RICHTERI et Celeberrimi STROMEYERI, praeceptorum summe reuerendorum, floret, obseruare mihi contigit. Sale mirabili Glauberi et nitro in initio morbi exhibito, diarrhoea frustranea excitata et eodem hoc remedio per plures dies alita, tanta erat intestinorum irritabilitas et dispositio ad alui secessus, dum

dum aegrota in noſocomium ſuſcipiebatur, vt quoduis leniſſime irritans medicamentum eam augeret. Viribus proſtratis, pulſu paruo, frequentiſſimo et molli, lingua ſicciſſima et parum conſpurcata, ſorditie dentium, labiis ſiccis et atris, oculis lacrymantibus et lemoſis, infuſum valerianae cum decocto auenae, ſolutione gummi arabici, fomentationibus, inunctionibus aliisque vehementiam diarrhoeae infringentibus, ſed aluum non plane reprimentibus coniunctum, aegrotae ſubdeliranti exhibitum fuit, ſimulque ſinapiſmi brachiis et poſtea ſuris ſuperimpoſiti ſunt. Optime haec remedia per plures dies in vſum vocata votis reſponderunt. Diarrhoea imminuta eſt, pulſus inſurrexit, et plenior et aequalior redditus eſt, aegra ad ſe rediit, cutis ac lingua madida eſt facta, vires ſunt auctae, et mox priſtinae ſanitati reſtituta eſt, dum ſub vſu valerianae ſordes pro viribus ſemper ſubducebantur. —

Praecipuum porro eſt anthelminticum valeriana, et cum in morbis ex primis viis vermes non raro moleſtias adaugeant, ſpaſticis affectionibus originem dent, tunc, quando vermes adeſſe ſuſpi-

cari licet, eo magis adhiberi meretur. In febre putrida, vbi vermes aut per os, aut per aluum egerebantur, mixturae cum cortice peruuiano ʒß aut ℈j radicis Valerianae cum ſucceſſu addidit Ill. QVARIN *c*). In febribus itaque putridis ſanguineis et bilioſis, nec non neruoſis lentis, ſi ſpaſtica ſymptomata, tremores artuum, ſubſultus tendinum, ſingultus et id genus alia cum viribus proſtratis animaduertuntur, valeriana praeſtantiſſimos edit effectus. In hoc caſu etiam DRESKY *d*) hanc radicem commendat. Si in febribus putridis pulſus vacillat et vires decreſcunt Cel. SELLE *e*) magni aeſtimat valerianam. Inter medicamenta calidiora, cordi vtilia, quae ſub finem febris petechialis oppreſſae aegri vires deſiderant, radicem valerianae etiam Cl. MEAD *f*) refert. — Vario modo exhibetur valeriana; aut forma pulueris a ℈j. ad ʒß. vel inte-

gram

c) De curandis febribus et inflammationibus commentatio. Viennae. 1781. p. 69.

d) l. c. p. 233.

e) Medicin. clin. p. 24.

f) In monitis et praeceptis medicis. tom. I. p. 33.

gram omni altera aut tertia hora, aut in infuſo aquoſo ab ℥ß ad ℥j, quod tantummodo aliquoties ebullire oportet, quia coctione diutius protracta multum de efficacia perdit. Cum haud exiguo fructu etiam cum cortice peruuiano in febre putrida coniuncta propinatur, ſi hic aut ob debilitatem neruoſam, aut ſpaſtica ſymptomata effectu deſtituitur.

SERPENTARIAE VIRGINIANAE RADIX.

Ariſtolochia Serpentaria L. a ſerpentibus, quorum morſus curare dicitur, nomen accepit *g*). Inter efficaciſſima certe vires incitantia, antiputredinoſa et diaphoreſin promouentia ſerpentariae radix referri meretur. Vim eius eximiam antiſepticam Ill. PRINGLII *h*) experimenta confirmant. — In febre putrida ſanguinea, quando magna debilitas cum pulſu paruo et aequali, ſudoribus frigidis, facie pallida et collapſa, deliriis tranquillis animaduertitur, inſignem habet vſum haec radix, et cortici admixta, ob vim car-

g) VOGEL hiſtoria mater. med. p. 213.

h) l. c. p. 424. 431. 433. 439.

cardiacam volatilem eum multo efficaciorem reddit. Quam diu autem vires vitales vigent, et facie rubra, vultu toruo, oculis minantibus, deliriis ferocibus pulſus durus et plenus eſt, eam ob vim calefacientem et circulum ſanguinis vividiorem reddentem, exhibere non licet. Sic etiam nocet, ſi nimiae excretiones, imprimis ſudor profuſus et haemorrhagia colliquatiua vrgent. Vis enim adſtringens fere nulla, teſtante PRINGLIO *i*), illi ineſt. In febre carcerum, ſimulac pulſus decreſcebat, et vrina pallida fiebat, ad vim vitae ſuſtentandam, vtilem illam invenit. Cum cortice etiam ſerpentariam coniunctam dedit *k*). *In febre putrida maligna, tertio ſtadio, quando ſtupor inſignis pulſusque nimis debilis ſentitur, delirium inſtat et petechiae apparent, ſerpentariam vi vitali proſpicere*, Ill. MVRRAY *l*), praeceptor ſumme colendus, affirmat. —

In febre bilioſa putrida tunc modo, ſi ſordes primarum viarum putridae ad maſſam humorum delatae, putridam in illa induxerunt diſſolutionem, et vires vitales iam ſunt magnopere xe-

i) l. c. p. 443.
k) Id. ibid. p. 368. 370.
l) l. c. vol. I. p. 349.

exhauſtae, cum vſu propinari poteſt. Praeſtans erit miſcela eius cum cortice peruuiano. In hac febre gangraenae eam praeuertere et pulſum febremque neceſſariam concitare annotat Ill. MVRRAY m). — Viribus fractis in febre neruoſa lenta non parum emolumenti a ſerpentaria expectari poteſt. — Propinatur haec radix aut forma pulueris a ſcrupulo dimidio ad vnum, aut ad drachmam vnam, aut in infuſo aquoſo ad ℥ß ſi ſola exhibetur, cum cortice iuncta plerumque ʒjj radicis ℥j. corticis ſub finem coctionis adduntur, quia aeque ac Valeriana coctionem protractam non patitur.

CONTRAYERVAE RADIX.

Dorſtenia Contrayerua L. iisdem fere viribus ac ſerpentaria gaudet contrayeruae radix. Inter excitantia calidiora referri meretur. Putredini efficaciter eam reſiſtere, ex PRINGLII n) experimentis conſtat. — Diaphoreſin et vrinam mouet, roborat et incitat vires, et ſub iisdem indicationibus in febribus putridis exhiberi poteſt, ac ſerpentaria. Si excretiones colliquatiuae vrgentia ſunt ſymptomata, ob vim cale-

m) Ibid.

n) l. c. p. 432.

calefacientem easque augentem, nocet. In eiusmodi febre, nec non lenta neruosa puluerem contrayeruae compositum magni facit Ill. HVXHAM *o*). Contrayeruae radix aut forma pulueris a ℈j ad ʒß omni trihorio exhibetur, aut ʒjj decocto corticis sub finem coctionis adduntur.

ARNICAE FLORES.

Arnica montana L. Varietas foliis angustioribus vi superior est illa foliis latioribus *p*). Eorum efficacia in discutiendis et resoluendis sanguinis effusionibus et stagnationibus iam diu magni aestimata fuit, et ab Ill. QVARIN etiam in pleuritide et peripneumonia a vi externa arnica commendatur *q*). Externe et interne illam adhibet. Imprimis autem experimenta Illustrium virorum COLLIN et STOLL, ad insignem arnicae vsum magis declarandum, multum attulerunt. Vires florum antiparalyticas, antispasmodicas et contra amaurosin potentes Ill. COLLINI obseruationes confirmant *r*). Vires resolven-

o) l. c. tom. II. p. 86.

p) MVRRAY l. c. vol. I. p. 157.

q) l. c. p. 277.

r) Florum arnicae vires, siue Obseruat. med. tom. IV.

ventes, mouentes, vafcula corticis cerebri obftructa deobftruentes, illaque fpirituum neruoforum fecretioni idonea reddentes, illis adfcribit, eosque vires roborantes in corpore exferere affirmat *s*). Tetanum, tremores, ab acri fenforium commune vel neruos a cerebro iam remotos vellicante, et inordinatum in neruos fpirituum influxum cauffante, ortos, hisce floribus feliciter curauit *t*). — Ad efficaciffima fane aperientia, refoluentia et excitantia antifpasmodica flores arnicae numerandi funt; et fi in febre putrida fanguinea nulla adeft inflammatoria diathefis, fed vires funt proftratae, pulfus tardus, mollis et aequalis eft, fummo cum fructu exhiberi poffunt. De efficacia florum arnicae in febribusputridis multa refert exempla Ill. Collin *u*). In febribus autem biliofis putridis, quam diu fordes in primis viis haerent ante has non purgatas, illos propinare non licet, nifi quando fumma iam virium proftratio et diffolutio humorum putrida, in vltimo morbi ftadio,

s) Id. ibid. p. 126.

t) Id. ibid. p. 127.

u) Heilkraefte des Wolverley in Fiebern und andern faulen Krankheiten, überfezt von J. J. Kausch p. 87. fqq.

dio, efficaciſſima ſibi vindicat incitantia; ſordes enim non ſolum non euacuat Arnica, ſed continet in corpore, earumque reſorptionem in maſſam humorum promouet. Nulla praeſente inflammatione, et purgatis primis viis Ill. STOLL *v*) decoctum florum arnicae propinauit in febribus putridis, ſi pulſus fere naturalis et aeger nihilominus debiliſſimus et praeprimis ſtupidus, tardus, ſomnolentus erat, grauiter audiebat et ſubdelirabat.

Moleſtiam in epigaſtrio, ſubinde etiam in hypochondriis dum primis vicibus ſumunt aegri hoc medicamentum, raro autem vomitum excitare, notat COLLIN *x*). Vomitiones ab aſſumpto decocto arnicae oriri, obſeruauit etiam STOLL *y*). Has vomitiones autem tantum abeſt, vt noxias viderit, vt potius ſalutares animaduerterit. — Doſis, quae exhibetur, pro conſtitutione corporis aegroti et febris vehementia diverſa eſt. Qui ſopore, aut ſenſuum tarditate et ſtupore tentabantur, ſecundum STOLLII obſeruationes largiſſimas doſes ferebant. Plerumque ℥ß, non raro ℥j, rarius autem ℥jß. florum

v) l. c. tom. 3. p. 159.

x) obſeruat. tom. IV. p. 131.

y) l. c. tom. 3. p. 162.

rum Arnicae in ſufficiente aquae quantitate coquendas curat, vt decoctum librarum duarum paretur. Inde omni ſecunda hora aeger vaſculum huius decocti hauſit *a*). III. COLLIN ʒj ad ʒj cum aquae feruidae libra vna ad duo vaſe clauſo infundit, et colaturam vnius diei ſpatio abſumendam exhibet *b*). — Cel. SPIELMANN *c*) in delicatioribus herbam potius, quam flores, in vſum ducere ſuadet, ob nauſeas et cardialgias inde excitatas. — Ad moleſtias leniendas aut impediendas inuoluentia, demulcentia, paregorica, quae repentinam medicamenti in neruos ventriculi, et vicinorum viſcerum actionem in ſubiectis valde mobilibus impediunt admiſcet COLLIN. Frequenter etiam STOLL carminatiua addidit. Addita maci aut liquoris mineralis HOFFM. aliquot guttis DRESKY moleſtias ſedatas vidit *d*).

ARNICAE RADIX.

Radix Arnicae imbecilior floribus. Ob vim autem antiſepticam et roborantem et excitan-

a) Id. ibid. p. 163.

b) obſeruat. tom. IV. p. 171.

c) Inſtitut. mater. med. p. 554.

d) l. c. p. 234.

tantem magni illam facit Ill. STOLL, et diarrhoeas maligne febrientium diuturnas, quaeue vires conuellunt, hac radice prae quouis alio medicamento fortunate se compressisse, affirmat *e*). Non raro in decursu febris putridae sanguineae diarrhoea oritur, quae si nimia et symptomatica aut colliquatiua est, si vires prosternit, et pulsum paruum et debilem reddit, sisti debet; et si inuoluentia leniora scopo haud respondent, inter alia adstringentia radix arnicae a granis quindecim ad scrupulum vnum aut drachmam dimidium exhibita, efficax erit remedium. Diarrhoea autem interdum a sordibus non eliminatis, quae etiam in febre putrida sanguinea ad primas vias deferuntur, oritur, et tunc adstringentia incaute propinata non parum habent detrimenti. Melius semper erit inuoluentibus et colluuiem corrigentibus vehementiam diarrhoeae infringere, quam statim radice Arnicae aluum reprimere, nisi alui secessus creberrimi et vires vitae exhaurientes adstringentia postulant. Sic etiam diarrhoea, febri biliosae putridae superueniens, quam diu noxiae materiae euacuantur, et signa colluuiei primarum viarum vitiosae perdurant, ra-

e) rat. med. tom. I. p. 122.

radicis arnicae vſum non admittit, niſi nimia et fruſtranea fit. Nimis cito enim exhibita, ob vim calefacientem et adſtringentem febrem auget, ſordes continet, anxietatem parit, meteoriſmum excitat, et plura alia inducit mala. Sordibus autem eductis inſignem habet vſum. Ill. STOLL etiam in illo pernicioſo alui fluxu, qui febres malignas comitatur, et excuſſa ſaburra ob atoniam inteſtinorum permanet, radicem arnicae cuicunque alteri remedio praefert *f*). In cura febris bilioſae praemiſſis reſoluentibus et peracta emeſi, vbi fuſior aluus et virium deiectio aegrum affligerent, pulueris radicis arnicae ℈ß aut ℈j omni quarta, vel et omni altera hora dedit. *g*). — Ad excitandas etiam vires vitales, ſi his conſulendum erat, in febribus bilioſis arnicae radicis infuſo vſus eſt *h*). Si in febre putrida ſanguinea et bilioſa viribus vitae et diarrhoeae proſpiciendum eſt, radix arnicae vel ſola, vel cum aliis coindicatis coniuncta cum inſigni fructu exhiberi

f) l. c. tom. 2. p. 422.

g) Id. l. c. tom. 2. p. 200.

h) Id. ibid. p. 202. 306.

hiberi poteſt. — In hoc caſu Ill. Collin *) quam maxime hoc medicamentum commendat, et plurimis exemplis efficaciam eius confirmat. Interdum vomitum mouet radix, et praeprimis in initio. Exhibito hoc remedio in dyſenteria vomitum vehementiſſimum, dolores colicos et ſudores frigidos deliquium animi inducentes, Ill. Fritze obſeruauit *i*).

CAMPHORA.

Camphora per os ſumpta humores tenaces reſoluit, eorum circulationem celeriorem reddit, tranſpirationem promouet; ſudorem elicit, putredinem coercet *k*), et vires vitales excitat. Vbi itaque, aut ob debilitatem neruoſam, aut ob putredinem circulatio humorum languet, camphora bene vtimur; numquam autem praeſente diatheſi phlogiſtica, aut colluuie in primis viis ſtabulante, nec corpori nimis ſicco et rigido conuenit. Ob ſummam ſuam penetrantem et ſanguinem ſpiſſum attenuantem vim, ad diſcutiendas ſtaſes inflammatorias adhibetur quidem, ſed

*) Heilkräfte des Woluerley in Fiebern. p. 178.

i) Mediziniſche Annalen. p. l. p. 97.

k) Pringle l. c. p. 403. 423.

ſed ſemper poſt rite inſtitutas venaeſectiones, Si his orgaſmus ſanguinis plane fere ſublatus, pulſusque mollis et paruus redditus fuit, et nulla ad V. S. indicatio ſupereſt, ſtaſis autem phlogiſtica non tollitur, tunc camphora ſola, aut pro ratione cum nitro aliisque temperantibus iuncta, aut forma aceti camphorati, vtiliſſimum erit remedium. Diatheſi vero ſanguinis phlogiſtica nondum fracta, nec primis viis ab omni colluuie bene purgatis, febrem incitat camphora, anxietatem auget, reſpirationem difficiliorem reddit, et non raro deliriis anſam praebet. Numquam conueuire camphoram, ſi ſordes in primis viis haerent, aſſerit Cel. VOGEL *n*). Vis refrigerans illi certe non ineſt, et ſi calor in febribus putridis vſu camphorae minuitur, hoc a vi ſua antiſeptica pendet, quae dum putredinem coercet, etiam effectum, calorem mordacem tollere debet. In febre putrida ſanguinea tunc prodeſt, ſi torpor ſolidorum, vires vitae maximopere proſtratae, motus humorum lentus, naturalis fere, pulſus paruus et mollis animaduertitur, ac ſi aeger aut ſtupore, aut ſopore premi-

 tur,

l) Handbuch der practiſchen Arzneywiſſenſchaft. tom. I. p. 410.

tur, aut tranquille delirat et cutis ſicca eſt, ideoque validus requiritur ſtimulus ad neruorum ſyſtema incitandum; nam non ſolum vires potenter excitat, ſed etiam tranſpirationem cutaneam promouendo noxias materias neruos irritantes e corpore eliminat, et ſic ſpaſmos ſoluit, aut illis praeuenit. An autem omnes has vires exerere poſſet camphora, ſi ad refrigerantia, quae vim neruorum in actiones vitales minuunt, referri deberet? Camphoram non refrigerare, probat obſeruatio Ill. QVARINI *m*), qui ait: *ſe vidiſſe in multis, quibus camphora maiori doſi exhibita fuit, pulſum celerrimum, faciem ruberrimam, oculos toruos, inflammatos, conuulſiones et phrenitidem lethalem.* Numquam vltra decem, quindecim, ad ſummum viginti grana nychtemero praeſcripſit. Si autem vires calefacientes et ſtimulantes illi inſunt, etiam patet, eam, ſi ob nimiam ſanguinis diſſolutionem excretiones colliquatiuae animaduertuntur, exhibendam non eſſe. RIVERIVS camphoram in febribus malignis vtiliter dedit *n*). *Si in febre putrida pulſus*

m) l. c. p. 72.

n) obſeruat. cent. 1. obſeru. 24. 29. cent. II. obſeru. 18. 62. 64. 73.

ſus paruus, mollis, debilis et aequalis eſt, cum ſudoribus frigidis, voce debili, facie pallida et collapſa, deliriis tranquillis, ſopore, et ſi ad pedes delabitur aeger, camphoram cel. VOGEL *o*) *commendat. Simulac autem durities et celeritas pulſuum increſcit, facies rubeſcit, oculi torui fiunt, camphoram ſtatim ſeponit, perſuaſus, eam ſanguinem verſus caput congerere, circulationemque magnopere augere.* — In febre bilioſa putrida, purgatis primis viis, camphorata ad diaphoreſin promouendam conducunt. Eadem ex ratione, in febribus putridis petechialibus optime camphoram conuenire, exiſtimat HVXHAM *p*). Quamdiu autem vires vitae vigent, et colluuies vitioſa in canali inteſtinorum haeret, in aegroti detrimentum adhibetur. In febribus etiam neruoſis lentis, excuſſa ſaburra, camphora vt cardiacum volatile, antiſpaſmodicum, reſoluens et diaphoreticum commendatur, lenis enim cutis mador eiusmodi aegrotis optime conuenit. — Camphora aut forma pulueris cum ſaccharo aut liquore minerali anodyno Hoffmanni trita ſumitur, aut aliis remediis congruis admiſcitur, aut forma

o) Handbuch p. 407.

p) l. c. tom. II. p. 116.

emulſi exhibetur. Quia ſtomacho diſplicet, eam cum aceto vini calido intimius miſcere ſuadet HVXHAM *q*), tunc enim facilius perfertur. Doſis conſiſtit granis duobus ad quinque, raro ſcrupulo dimidio vel integro, niſi in vltimo febris putridae ſtadio.

VINVM.

Optimis ſane analepticis, excitantibus et antiſepticis medicaminibus adnumerari vinum meretur. Grato ſuo ſtimulo in fibras partium neruoſarum agens, earum contractionem auget, ſanguinis circuitum promouet, diaphoreſin promouet, omnesque vniuerſi corporis functiones inſtaurat. Ab omnibus etiam auctoribus quam maxime in febribus putridis, dum vires langueſcunt, commendatur. *Vinum*, inquit Ill. van SWIETEN *r*) *grato et naturae amico ſtimulo languentes vires excitat, et motum nimis languidum auget. — Vinum calorem noſtrum fouere, cor maxime roborare, ſpiritus augere, vires reficere, concoctiones iuuare, pituitam attenuare, bilem per vrinas expurgare, omniumque excrementorum expulſionem promouere,* ait RIVERIVS *s*). *Quin vinum* ge-

r) l. c. tom. II. p. 160.

s) Inſtitut. med. libr. IV. cap. 24. oper. p. 114.

generosum rubrum, vt praestantissimum a natura datum cardiacum subadstringens, et quo arte vix melius quidquam parari possit, commendet, facere se non posse, affirmat Ill. HUXHAM *t*). TISSOT *) etiam ait: *Se praestantius et iucundius cardiacum, simul antisepticum et diluens, quam vinum, non nosse.* — In initio febris putridae, si vires vitales vigent, et reactio solidorum magna est, vinum locum habere non posse, quisque intelligit. Qui voce incitata, vultu toruo, subsultibus tendinum, aut actionibus vehementibus delirant, nec remedia calida, nec vinum, nec alia cardiaca ferre posse, notat Ill. PRINGLE *u*). Pulsu autem paruo et molli, facie pallida, calore inaequali si delirat aeger, tunc vinum optimum erit cardiacum, imprimis cum aegroti in hoc morbi stadio maxima cupiditate vinum gustare gestiunt. Vinum in initio febris haud conuenire, iam GALENUS *x*) notauit, inquiens: *a vino antequam morbus concoquat, omnino abstinendum, et vbi concoqui coeperit, dandum esse tenue, aquosum et paucum vinum, vbi vero prope*

 sit,

t) l. c. tom II. p. 119. *) l. c, p. 77.

u) l. c. p. 348.

x) De ratione medendi ad Glauconem libr. I. cap. IX. Charter. tom. VI. p. 377.

ſit, vt morbus ſoluatur, amplius eſſe offerendum. Incipiente febre, ſi inflammatoria diatheſis adeſt, vinum noxium eſſe, affirmat WITHERS *y*). In febre autem a contagio, aut putridis effluuiis animalium orta, et absque topica inflammatione, ſi aeger triſtis et anxius eſt, ſi pallet et moeret, ſi pulſus paruus, frequens et inaequalis eſt, iam in initio morbi absque noxa vinum exhiberi poſſe, aſſerit. Si pulſus paruus et mollis, facies pallida et delirium tranquillum maximam virium proſtrationem indicant, Cel. de MERTENS *z*) vinum exhibet. In eodem hoc caſu Ill. QVARIN *a*) vinum rhenanum aut auſtriacum ad vncias duas, tres mixturae cum cortice addere ſuadet. — In febre bilioſa putrida haud conuenit vinum, ſanguinis circulationem enim augendo, et diaphoreſin pellendo, reſorptionem materiei putridae promouet. Reiectis autem ſordibus, ſi debilitas magna eſt, ad refocillandas vires vtiliter adhibetur. Haemorrhagia vero vrgente nocet. In febribus lentis neruoſis, ſi vires incitandae,

y) Bemerkungen über die Fehler beim Gebrauch der Arzneymittel p. 226.

z) Beobachtungen der faulen Fieber und der Peſt p. 33.

a) l. c. p. 67.

dae ſunt, principem fere obtinet locum. Campanicum vinum, Burgundicum, Luſitanicum, (Portwein) et rhenanum vetuſtum partium ſpirituoſarum maiori copia vigent, et imprimis itaque propinantur. Aqua dilutum, aut vna potui ordinario immixtum exhibetur. Si poſt eius vſum pacatius deliret aeger, ſi pulſu magis inſurgente exhilaretur, éius vſus continuari et doſis augeri poteſt.

SALIA VOLATILIA ALCALINA.

Haecce ſalia, aut ex ſale ammoniaco, aut ex cornu cerui, aut ex oſſibus, aut ex quoque alio corpore ſublimatione educta, inter ſe minime differunt, ſi modo ab oleo empireumatico illis adhaerente bene depurentur. Salia volatilia alcalina vi calefaciente, ſolida ad alacriorem actionem irritante et diaphoreſin augente gaudent, etiamque in neruos agunt, eorumque actionem in functiones animales et vitales promouendo vires languentes potenter excitant. Hanc illorum vim etiam BOERHAAVIVS *b*) agnoſcit, eaque in torpore languido nervoſi generis optime conuenire et praeſtantiſſima efficere, affirmat; ſed in putridis humoribus pro

b) Element. chemiae tom. II. p. 369.

pro peſſimis venenis illa habet, quia humores in ſanioſam tenuitatem reſoluere credit. Plerumque quidem in morbis frigidis, ſeroſis et pituitoſis, in quibus humorum lymphaticórum et pituitoſorum nimia quantitas et lánguor circulationis animaduertitur, illa ſalia adhibentur; ſed cum ex Ill. PRINGLII *c*) experimentis conſtet, illa putredinem magis coercere, quam promouere, cum inſigni vſu in febribus putridis ſanguineis, ſi vires vitae languent, ſaluis contraindicationibus exhiberi poſſunt. Salia vrinoſa putredini validiſſime reſiſtere, affirmat etiam Cel, VOGEL *d*). — Eorum vſus in febre putrida ſanguinea tunc praeprimis locum habet, ſi debilitas ſumma vrget cum pulſu inaequali vel intermittente, et reſolutio humorum putrida non tanta eſt, vt excretiones colliquatiuae animaduertantur; nam ob vim calefacientem et diaphoreticam has augerent. Quando arnicae flores conueniunt; etiam haec ſalia exhiberi poſſunt. In febris initio, et ſi ſordes in primis viis haerent, non conducunt; ideoque etiam in febre biliofa putrida, niſi iam debilitas magna cum torpore ſolidorum et languore circulationis obſerva-

c) l. c. p. 418-421. 439.

d) Hiſtor. mater. med. p. 7.

vatur, ea in detrimentum aegri propinari, patet. Ad contagium ſusceptum, ſub primis febris carcerum initiis, e corpore iterum eliminandum, praemiſſo emetico ſal cornu cerui, in connubio cum theriaca et ſero lactis cum aceto parato Ill. PRINGLE *e*) commendat. In febris progreſſu tunc, vbi ob magnam debilitatem viribus vitae erat conſulendum, idem ſal exhibuit *f*). Salia volatilia in febribus putridis contagioſis, vbi excitantia adplicanda, atque ſimul ſudores promouendi ſunt, eximio cum fructu adhiberi poſſe Cel. SELLE *g*) affirmat, et praecipue in iis, quae magis ad neruoſarum genus vergunt, et vbi nimia humorum diſſolutio non ita facile timenda eſt. — In febribus etiam neruoſis lentis ad diaphoreſin lenem ſeruandam, ſalia alcalina volatilina vel ſola, vel cum acido ſaturata, et in vltimo febris ſtadio ad incitandas vires haud paruam praeſtant vtilitatem. — Haecce ſalia aut forma pulueris a granis duobus ad decem quaque, aut omni tertia hora propinan-

e) l. c. p. 361.

f) Ibid. p. 271.

g) Rudimenta pyretologiae methodicae. Berolini 1786. p. 188.

nantur, aut decocto florum arnicae, aut corticis peruuiani cum radice serpentariae admiscentur.

SPIRITVS ALCALINI.

Spiritus salis ammoniaci, et Spiritus cornu cerui cum sale succini saturatus, liquor cornu cerui succinatus sic dictus, haud exiguis viribus et excitantibus et antispasmodicis pollent, sanguinis circulum augent, calorem incitant et diaphoresin promouent. Vt salia volatilia alcalina exhibentur, imprimis si laxis solidis irritabilitas imminuta, aut multum spastici et neruosi accedit, et dissolutio humorum nimia timenda non est. In rigiditate et siccitate solidorum, vt in diathesi phlogistica et colluuie in primis viis latente, non conueniunt. Iis, qui pulsum tremulum, inaequalem, intermittentem sed mollem habebant in febre putrida cum neruosis affectionibus, spiritum cornu cerui cum essentia castorei magni opis fuisse, notat QVARIN *h*). Vires spiritus cornu cerui succinati incitantes magnas etiam vidit Cel. SARCONE *i*); sed cum aliis aromatibus et excitan-

h) l. c. p. 69.

i) Geschichte der Krankheiten in Neapel tom. 2. p. 63.

tantibus eum in vſum vocauit. —Spiritus alcalini ſemper diluti a guttis quinque ad quindecim aut triginta exhibentur. Liquor cornu cerui ſuccinatus a guttis triginta ad quadraginta in infuſo theaeformi propinatur.

SPIRITVS MINDERERI.

Sal alcali volatile cum aceto ſaturatum conſtituit ſpiritum Mindereri. Vt lene cardiacum vires neruorum inſtaurat, ſolidas partes irritat, circulationem humorum promouet, ſpasmos ſoluit, vrinam et ſudorem pellit, putredini aduerſatur, nec calorem auget. Iam ſub finem ſtadii primi, ſi natura ſudore criſin molitur, ad hanc promouendam in febre putrida vtiliter porrigitur. In febribus bilioſis putridis ille, excretionem ſordium haud impediens, cum fructu exhibetur, ſi ſpaſtici multum adeſt. Triginta ad ſexaginta guttae et interdum ʒjj ad ℥ß, ſi neceſſitas vrget, pro doſi propinantur.

MOSCHVS.

Optimus moſchus eſt Tunquinenſis, ordine bonitatis ſuccedit Bengalenſis, tunc Moſcoviti

ticus *k*). Probatur moſchus eo, quod ferro candenti impoſitus flammam capiat et vix non totus conſumatur *l*). — Moſchus imprimis in ſyſtema nervoſum agit, incitat nimirum vim vitae, ſpasmos potenter ſoluit, excretiones liberiores reddit, calorem nimium non inducit, nec putredinem promouet. *Mirum ſane vim habet moſchus per cutem expellendi*, ait Ill. HVXHAM *m*) *nec tameu interea calefacit nimium.* — In debilitate itaque neruoſa, cum languore ſolidorum coniuncta, inſigne habet emolumentum.

Si in febre putrida ſanguinea vires ſunt proſtratae, ſi pulſus eſt paruus, tremulus et ſpaſtice conſtrictus, cutis eſt ſicca, vrina pallida et ſubſultus tendinum aliaque ſpaſtica ſymptomata animaduertuntur, moſchus, magna doſi exhibitus, non parum proficiet. Sub iisdem his conditionibus etiam Cel. de MERTENS moſchum a granis ſex ad decem ter aut quater de die cum emolumento in vſum vocauit *n*). Eiusdem mentis eſt Cel. VOGEL, qui moſchum eadem

k) CRANTZ Materia med. et chirurg. tom. I. p. 153.

l) SPIELMANN inſtit. mater. med. p. 306.

m) l. c. tom. I. p. 306.

n) l. c. p. 20.

dem dosi omni bihorio aut trihorio forma iulapii cum liquore min. anod. HOFFM. exhibet *o*). *Si tremores, subsultus tendinum, conuulsiones obseruantur et pulsus leuiter durus est, moschus solus leuamen fert; hic enim quin stimulum augeat vel permanentem faciat, neruis amicus est p*).

In febribus gastricis et biliosis putridis, vbi spastica symptomata vrgent, viresque prostratae sunt, vtiliter adhibetur, si etiam sordes in canali intestinorum haerent, quae ob vehementiam conuulsionum, aut ob vires exhaustas non statim expelli possunt, nam nec calorem, nec febrem nimium auget, nec resorptionem putridi fomitis promouet. In affectionibus conuulsiuis a materia corrupta in massa humorum latente, etiamque in conuulsionibus a materia putrida in primis viis haerente, ortis, optimo cum fructu Cel. SARCONE *q*) moschum exhibuit, et quietem placidam excepit somnus quietus, pulsus increuit, aequalis, calidus, non raro foetens sudor erupit, lotium absque incommodo missum est, et alui secessibus sordes putridae eiectae sunt.

Con-

o) Handbuch tom. I. p. 407.

p) Quarin l. c. p. 70.

q) l. c. tom. II. p. 62. sqq.

Conuulſiones et ſingultus in febribus bilioſis putridis moſcho a granis ſex ad decem omni trihorio exhibito Ill. FRITZE *) conſopiuit.

In febre lenta neruoſa, ſi ſpaſticis affectionibus excruciatur aeger, moſchus omnibus aliis fere palmam praeripit. Cum ſucceſſu in hac febre illo vſus eſt HVXHAM r).

Doſis pro aetate aegroti et ſymptomatum vehementia diuerſa eſt; in iunioribus a grano vno ad quinque, in aetate provectioribus ad ſcrupulum dimidium, et ſi neceſſitas vrget, maior etiam doſis aliquando exhibetur. Ill. PRINGLE s) in febre carcerum ad grana XXV pro doſi moſchum cum fructu propinauit, et Cel. SARCONE t) interdum drachmam dimidiam bis vel ter de die dedit.

Moſchus aut forma pulueris cum ſaccharo tritus, aut iulapii porrigitur. Impedita deglutitione etiam forma clyſmatis applicari poteſt. —

Liceat mihi hic vires moſchi excitantes et antiſpaſmodicas haud inſignes meo ipſius exemplo

*) Mediziniſche Annalen pag. 179.
r) l. c. tom. II. p. 86.
s) l. c. p. 367.
t) l. c. tom. III. p. 71.

plo probare. Optima ſanitate fruens ſub finem anni elapſi grauiſſimus morbus me inuaſit, quocum diu luctatus, demum ope viri experientiſſimi STROMEYERI, praeceptoris ad cineres vsque pie colendi — cui praeter fructus, quos ex eius doctrina atque experientia percepi, vitam me quoque debere, lubenter fateor — priſtinam valetudinem recuperaui. — Cephalalgia acutiſſima febris millioſo-putrida petechialis initium cepit, et mox, omnibus alias efficaciſſimis remediis fruſtra adhibitis, ita increuit, vt in ſummo vitae diſcrimine verſarer. Pulſus erat celer, paruus, tremulus, mire vacillans, calor vrens, lingua nigra, ſicca, tumida, fiſſa et tremula, dentes et labia ſorditie atra obducta, facies pallida et collapſa, oculi lacrymantes, et petechiae denſiſſime corpus obſidebant. Deliriis continuis tranquillis mens perturbata eſt, et ſubſultus tendinum, tremores artuum, riſus ſardonius, floculorum collectio et gangraena ab intertrigine orta mortem fere inſtantem portenderunt. Moſchus autem nunc propinatus, vna cum fomentationibus tepidis abdomini applicatis, omnia illa ſpaſtica ſymptomata ſedauit, et infuſum Valerianae ſaturatius exhibitum, ſinapiſmi ſuris ſuper-

impoſiti et ſerum lactis tamarindinatum copioſiſſime hauſtum, omnia emendarunt. Pulſus increuit, ſenſus rediit, deliria ceſſarunt, et, poſtea ſordibus pro virium modo ſubductis, continuus corticis peruuiani vſus vires exhauſtas demum reſtituit,

F R I G V S.

Frigus et roborando et excitando in corpus agens irritabilitatem auget, ſolida conſtringit et roborat, fluida inſpiſſat, pulſum pleniorem et celeriorem reddit, neruosque irritando vitae vires excitat, omnesqne corporis functiones promouet. Infebribus putridis frigus vario modo corpori applicatum inſigni eſt vſui, et in illarum curatione non ſolum aërem purum, a putridis effluuiis non inquinatum, ſiccum, frigidiorem aegrum inſpirare neceſſe eſt, ſed etiam ad compeſcendam putredinem et vires vitae incitandas maior frigoris modus conducit. Si in eiusmodi ſebribus vires exhauſtae et excretiones colliquatiuae animaduertuntur, frigore ſummo cum fructu vtimur, quia motum humorum inteſtinum indeque ortam putredinem coercet, calorem minuit, corpus roborat et vim vitae incitat,

citat. De saluberrimo aeris frigidi vsu plura Cel. LETTSOM *u*) refert exempla. Vt a lecto aegri abstinerent et in sedili sederent semper curauit, et si aëri libero exponi non poterant, aperiri fenestras et portas iussit, vt vndique aere puro circumdarentur. Si ingens aderat debilitas et sudor profusus, si lingua et dentes sorditie atra erant obducti, si oculi vitrei, si aeger mutus et surdus erat, si continuo delirabat, si petechiis obsitum erat corpus, si lotium mittebatur et alvus deponebatur inscio aegro, sub dio aliquod tempus versari eos praecipit, et paullo post vires sunt auctae, febris imminuta, pulsus tardior et plenior redditus est, somnus et appetitus rediit. Hoc remedio vna cum cortice exhibito et potu apto multos sanauit. Pristinae sanitati ii celerius restituti sunt, qui sub dio commorarunt, quam qui aere per fenestras immisso fruebantur. Non solum autem aeris frigidioris liber accessus ad corpus, sed etiam fomenta frigida et enemata commendantur. Fomentatio cum aqua, niue, aut glacie facta, imprimis partibus sensibilioribus subito applicata, inter praecipua excitantia referri mere-

u) Medicinische Nachrichten von dem allgemeinen Dispensatorio in London. Altenburg 1777.

meretur. — Pulſu ſubſidente et morte fere inſtante in febre maligna, ſe aquam frigidam abdomini, ſcroto, pectori, manibus et pedibus applicuiſſe, et tecto dein ſiccatoque corpore analeptica cum emolumento praebuiſſe, refert Cel. THEDEN x). Ad haemorrhagias ſubortas ſiſtendas fomenta frigida ad locum, ex quo ſanguis erumpit, magno cum fructu adhibentur, non minus etiam ad meteoriſmum tollendum, quem TISSOT y) linteis quadruplicatis aqua fontana frigidiori madidis toti abdomini impoſitis intra bihorium fugauit. Clyſmata frigida etiam huic ſcopo reſpondent.

Priusquam autem aqua ad excitandum applicetur, ſemper inquirendum eſt, an natura ſudore aut diarrhoea criſin moliatur, quam hoc remedio reprimere pernicioſum eſſet. — Quam diu etiam vis vitae viget, et irritabilitas aucta eſt, et ſolida rigida et ſtricta ſunt, hac methodo vti non licet. —

VESICATORIVM.

Veſicatorium cuti impoſitum, non ſolum neruorum papillulas irritat, ſed etiam irritabilitatem

x) Neue Bemerkungen und Erfahrungen., tom. I. p. 134.

y) De febre bilioſa p. 117.

tatem ſolidorum auget, illorumque actionem vividiorem reddit, circulationem humorum promouet, et diutius impoſitum ſua irritatione maiorem humorum copiam allicit, quae cuticulam in veſicam attollit, peruerſeque adhibitum ſpecifice in viſcera ſecretioni vrinae inſeruientia agit et plura mictus vitia inducit. Inter effectus applicatorum veſicantium ſitim ſummam refert BAGLIV z) — Cauſſae, cur veſicatoriis vtimur, poſſunt eſſe variae, indeque etiam in multis morbis adhibentur. Ex effectu, quem exerunt veſicantia, iam elucet, illa, ſi irritabilitas, elaſticitas et ſenſibilitas iam aucta eſt, ſi aeger nimia ſanguinis copia laborat, ſi turgeſcentia phlogiſtica, conſpicitur, ſi acrimonia in corpore latet, quam euacuare nequeunt, veluti colluuies vitioſa primarum viarum, non ſolum locum habere non poſſe, ſed etiam in aegroti detrimentum applicari. —

Cum eximio autem fructu in febribus putridis ſanguineis et neruoſis lentis, ſi vitae viribus proſtratis, ſenſibilitate imminuta, pulſu paruo tardo et molli, excretionibus ſuppreſſis, extremisque frigidis aeger ſenſu priuatus iacet, torpore

 pre-

z) Diſſertatio de vſu et abuſu veſicantium. Oper. p. 651

premitur et haemorrhagiae non adſunt, adhibentur. In aegris ſoporoſis cum pulſu debili, paruo, intermittente, inaequali, tremoribus, oculis caliginoſis, deliriis obſcuris, veſicantia felicius in vſum vocari, quam ſinapiſmi, cum tunc malum magis in neruis et liquido nerueo, quam in maſſa ſanguinis haerere videatur, exiſtimat QVARIN *a*). Putredinem quidem non coercent veſicatoria, et ad illam corrigendam etiam non applicantur, ſed ob ſtimulum validum, quem torpor ſolidorum et languor circulationis poſcit, imponuntur, vt alia antiſeptica medicamina efficaciora reddantur. Afficit enim veſicatorium totum neruorum et vaſorum ſyſtema, pulſum pleniorem reddit et calorem auget. Veſicantia ait STOLL *b*) *torpidam languentis vitae vim concitare, atque id facere artubus adplicata, quod cardiaca ore aſſumpta.* — Ad vim eorum irritantem promouendam, emplaſtra lata partibus ſenſibilioribus imponuntur. Simulac autem dolor vrens oritur, amoueri debent, ne epidermis in veſicam exſurgat; effluxus enim humorum non ſolum non prodeſt, quia acrimoniam putridam euacuare nequit, ſed etiam nocet, quia aeger in

a) l. c. p. 68.

b) l. c. tom. 1. p. 18.

in ſtatu ſummae debilitatis ne minimam humorum euacuationem absque damno perferre poteſt. Si tamen cuticula in veſicam attollitur, ſtatim poſt eius diſſectionem decoctum corticis peruuiani cum aqua vegeto-minerali Goulardi imponi, eſt neceſſe; alias enim facillime vlcera periculoſa inde formantur, aut gangraena accedit. Veſicatoria interdum gangraenam induxisſe, plura ab auctoribus obſeruata exempla probant c). Si vnum veſicatorium non ſufficit, plura repetitis vicibus, ſed ſemper alio loco imponi poſſunt. Idem ſuadet Ill. QVARIN *d), dicens: dum veſicantia indicantur, conuenire plura et repetitis vicibus apponere, quam ea aut nimis diu relinquere, aut maiori cantharidum copia nimis acria reddere, ſic dolores, ſtranguriae et peſſimae exulcerationes euitari.* — Si ſubito excitare velis, etiam tinctura cantharidum externe parti cuidam applicata efficax erit remedium.

Dum applicantur veſicatoria, non incongruum erit aegro potus mucilaginoſos aut emulſiones propinare, vt nil detrimenti ex illis capiat. Bene monet Ill. HVXHAM *e)* multis dilu-

 en-

c) TRALLES, vſus veſicantium ſalubris et noxius in morborum medela. p. 71.

d) l. c. p. 68. *e)* l. c. tom. I. p. 56. tom. II. p. 116.

entibus vtendum esse, vbi vesicatoria iterum atque iterum applicantur. — Ne denique cantharides effectus noxios in viscera vropoetica exserant, camphora illis admiscitur. — Magnam vesicantium vim in erigendis viribus multi probant auctores, omnesque illa viribus exhaustis demum applicant. In febribus malignis RIVERIVS vesicatoria maxime commendat *f*). *In febribus*, inquit BAGLIV, *quae exilissimo pulsu, extremitatibus frigidis, anxietate, ad morbos soporosos propensione, stipantur, dictu esse incredibile, quam proficuos effectus afferant vesicatoria g*). Quando solida torpent, circulatio languescit, spiritus sunt effoeti et comate corripitur aeger, tunc vesicatoria esse applicanda, et vtilitatem eximiam praestare, affirmat HVXHAM *h*). Ill. STOLL *i*) etiam puellam vidit in febre maligna pulsu euanescente per duos fere dies iacentem, at placide respirantem, quae vesicantibus et magnis dosibus camphorae sanata est; iuuenem etiam morti propinquanten vinosis, vesicantibus, camphora et angelica ad sanitatem rediisse, refert *k*). Solum torporem vesicantia indicare posse, ait Ill.

f) Prax. med. libr. XVII. cap. I. oper. p. 455.
g) l. c. oper. 655.
h) l. c. tom. II. p. 115.
i) l. c. tom. III. p. 89.
k) Ibid. p. 90.

Ill. TRALLES *l*) et eapropter emolumentum adferre in malignis febribus, quod pulsum incitent, vt, viribus vitalibus sic increscentibus, secretiones et excretiones ad sanitatem obtinendam, necessariae, felicius procedant *m*). In progressu febrium contagiosarum, si aeger maxime debilitatus, insensilis ac sopore detentus iacet, Cel. WITHERS vesicatoria commendat *n*).

Vesicatoria autem in principio febrium putridarum, aut praepostere applicata aeque nocere, ac alias iuuent, dum humorum resolutionem promoueant et circulationem adaugeant, Ill. TRALLES *o*) HVXHAM *p*) SELLE *q*) pluresque alii docent.

In febribus biliosis putridis semper nocent, quam diu sordes in primis viis haerent, sudorem saepe noxium cientes et aluum et vrinam cohibentes. Si in his epispasticis opus est, sinapismi vesicatoriis sunt praeferendi. Vesicatiora etiam TISSOTO in febre biliosa non successerunt pro votis, et missis cantharidibus ad epispastica ex

 fer-

l) l. c. p. 105. *m*) Id. ibid. p. 148.

n) l. c. p. 192. *o*) l. c. p. 148.

p) l. c tom. II. p. 115.

q) Rudimenta pyretol. p. 187.

ſermento, acerrimo aceto et largiori ſeminis ſinapeos doſi confugit r). Teſtatur etiam VALCARENGHI s): *ſe certe numquam in febre petechiali veſicantibus credere aut fidere tantum potuiſſe, quantum alii indiſcriminatim faciunt.* —

SINAPISMVS.

Sinapiſmus iisdem fere viribus gaudet ac veſicatorium, excitat enim vires, allicit humores, ſed non euacuat. Celeriones exſerit effectus, ſed mitius agit quam veſicatorium, et putredinem non promouet, ſed ob vim ſinapis antiſepticam illam coercet, Eius efficacia moderari poteſt, et per longius temporis ſpatium in vſum vocari poſſunt ſinapismi absque noxa. -- In febribus putridis ſub iisdem indicationibus imponuntur ac veſicatoria. Cum autem ſinapiſmi variis additamentis ad eundem irritationis gradum ac veſicatoria efferri, cumque plures ſimul partibus diuerſis imponi poſſint, nec tamen in partes remotiores noxie agant, cum putredini haud faueant, ſed eam coerceant, cum gangraenam non facile inducant, et ab aegrotis non adeo auerſentur ac ve-

r) De febre bilioſa Lauſannenſi p. 62.
s) Medicin. ration §. 357.

veſicatoria, his non raro praeferri merentur, niſi malum magis in neruis, quam in humorum deprauatione haeret. Deliria ferocia cum congeſtionibus ſanguinis verſus caput nimiis, facie praerubra, oculis inflammatis, vultu toruo, quae omnia inflammationem cerebri timendam eſſe indicant, vſum veſicantium numquam admittunt, dum haec nimis irritant et ſanguinis impulſum augent. Sinapiſmi autem ſuris impoſiti ad deriuandum ſanguinem multum faciunt. Hic ſinapiſmi etiam a Cel. VOGEL commendantur *t*) Deliria in febre putrida accedentia, facies rubra, oculi feroces, ſinapiſmos plantis pedum applicandos, veſicatoriis longe anteponendos, poſtulare, ait QVARIN *u*). Sinapiſmos verſus noctem plantis pedum impoſitos dolores capitis leniiſſe, obſeruauit de MERTENS *x*).

In febre bilioſa putrida ad incitandas vires vbi vis naturae torpet, et pulſus arteriarum languet, ad deliria compeſcenda, ad ſoporem propellendum ſinapiſmi ſummo cum emolumento in vſum vocari poſſunt. Si vires proſternuntur,

ſi

t) Handbuch p. 411.

u) l. c. p. 67. *x*) l. c. p. 18.

ſi pulſus paruus et mollis ſit, ſi delirium aut ſtupor, aut ſopor accedit, omniaque alia ſymptomata in peius ruunt, cum eximio vſu, ſordibus etiam adhuc in primis viis haerentibus, ſinapiſmos applicare licet; nam nec ſórdium excretionem impediunt, nec earum reſorptionem in maſſam humorum promouent. — Sinapiſmus plerumque ex fermento panis cum aceto vini et ſeminibus ſinapis contuſis commixtus conficitur. Radice armoraciae, allii, aut cepis ſub cineribus toſtis, ſapone nigro, ſale ammoniaco adiecto acrior redditur. Brachiis, ſuris, aut plantis pedum ſuperimponitur, ſed pro indicatione aliis etiam corporis partibus applicari poteſt. Simulac rubedinem excitauit, ſeponi debet, et ſi dolor vehemens eſt, lacte calido aut herbae hyoſcyami decocto locus inflammatus fomentetur.

Latius átque fuſius de hoc meo argumento diſputare potuiſſem, niſi tum anguſtia temporis, tum fines libelli, quo minus ſingulas febrium ſpecies ſingulosque caſus, vbi adhibenda ſunt excitantia, peculiari tractatione excuterem, prohibuiſſent.

THESES.

I.

Peripneumonia poſt anginam inflammatoriam non metaſtaſis, ſed ſaepe huius morbi effectus eſt.

II.

Sequelae febrium intermittentium non ſemper a cortice peruuiano oriuntur.

III.

Operatio aneuriſmatis ſpurii vetuſti compreſſioni eſt praeferenda.

IV.

Vſus abſorbentium in febribus ſuperfluus eſt.

V.

Aquae minerales factitiae efficacia naturalibus non postponendae sunt.

VI.

Amputatio partis gangraenosae saepe magis nocere, quam prodesse videtur.

VII.

Vterum gerentibus, vltimo praecipue grauiditatis tempore, saepius primarum viarum purgatio conuenit, quam venaesectio.

VIII.

Cancer non ex vna caussa oritur.

IX,

Vsus mercurii in praeparatione ad insitionem variolarum non solum innoxius, sed etiam proficuus esse videtur.
